

76 aastat Kennani pikast telegrammist

Jüri Saar*

Veebruaris 1946. aastal saatis Ameerika ajutine asjur Nõukogude Liidus George Kennan (1904–2005) oma riigi välisministeeriumile nn. pika telegrammi, märgukirja, millest sai külma sõja päevil punaimpeeriumi heidutus- ja ohjeldusdoktriini (*containment*) alus.¹ Lugeses Kennani teksti hiljuti üle, tabas mind äratundmine: põhiprobleemistik läänemaailma läbikäimisel Venemaaga on jäänud praktiliselt muutumatuks, võrreldes külma sõja perioodiga. Kuigi enam ei ole Nõukogude Liitu, mida juhtivad bolševikud kavandasid võimu võtmist kogu maailmas, ei ole NLKP Keskkomitee Poliitbürood, KGB-d ega GULAG-i ning Kommunistlikku Internatsionaali ja paljusid muid tolaeagseid kurjakuulutavaid organisatsioone-institutsioone, on need rudimentaalsel või väliselt muundunud kujul kõik olemas ja tegevad. Läänemaailma poolt vaadatuna on Venemaa endiselt „mõistatus, mis on mähitud teadmatusse“.² Ehk parafraaseerides Cliffort Geertzi, püütakse Läänes siiani tulutult aru saada: „... mida paganat nad enda arvates õieti teevad?“³

Kennan tabas õigesti üldpildi ja kajastas adekvaatselt läänemaailma ja stalinliku NSV Liidu edasise läbikäimise põhijoonist. Nõnda pärines USA suur strateegia (*grand strategy*) suhtumises Nõukogude Liitu (Venemaasse) temalt, kuid ta suhtus väga pelglikult USA ja NSV Liidu otsesesse sõjalisse vastandumisse. Riigisekretärina osales Kennan poliitika kujundamisel Marshalli plaani elluviimise ajal 1947–1951, kuid hiljem keskendus akadeemilisele karjäärile Princetoni ülikoolis.

Valdavalt oli tema positsioon Ameerika välispoliitika suhtes kriitilis-realistlik. Tema hinnangul oli Euroopa see piirkond, kus võib puhkeda tulevane militaarkonflikt, ja ta pooldas ameeriklaste järkjärgulist lahkumist sellest piirkonnast pärast seda, kui eurooplased ja venelased saavad omavahel ka ilma Ameerika patronaazita hakkama.⁴ Talle ei meeldinud Vietnami sõda ega ka NATO laienemine itta, sest veel 94-aastaselt väljendas ta oma teravat vastuseisu Poola, Ungari ja Tšehhi vastuvõtmisele NATO-sse.⁵ Kui NATO laienes Balti riikidesse, oli ta juba 100-aastane, kuid eelneva põhjal võib uskuda, et suhtumine oleks olnud veelgi negatiivsem.

Kennani märgukiri tähistas sümboliseeritult muutuste algust: võitjate koalitsioonist eraldus stalinlik Nõukogudemaa, mille juhtkond interpreteeris äsja lõppenud suurt sõda ja selle tulemeid maailmarevolutsiooni kontekstis. Edaspidi jagunes kogu maailm kaheks antagonistlikuks leeriks, kus sotsialistlik ja kapitalistlik pool pidasid omavahelist lepitamatut võitlust.

* Jüri Saar (1956), PhD, Sisekaitseakadeemia, Sisejulgeoleku Instituut, teadur, jyri.saar@sisekaitse.ee

¹ George F. Kennani pikk telegramm. Diplomaatia, nr. 134, oktoober 2014. 1947. aastal avaldas Kennan pseudonüümi all Mr. X samateemalise artikli pealkirjaga „Nõukogude käitumise allikad“ (Mr. X. The Sources of Soviet Conduct. Foreign Affairs 1947, July 01).

² W. Churchill. (*A riddle wrapped up in an enigma*). BBC Broadcast, in English, London, October 1st, 1939.

³ C. Geertz. Omakandi tarkus. Esseid tõlgendavast antropoloogist. Varrak, 2003, lk. 79.

⁴ M. Kimmage, M. Rojansky (eds.). A Kennan for Our Times: Revisiting America's Greatest 20th Century Diplomat in the 21st Century. WWC, 2019. – https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/book/a_kennan_for_our_times.pdf

⁵ T. L. Friedman. Foreign Affairs; Now a Word From X. New York Times, May 2, 1998. – <https://www.nytimes.com/1998/05/02/opinion/foreign-affairs-now-a-word-from-x.html>

Nii kestis see kuni külma sõja lõppemiseni 1991. aastal, mil leidsid aset uued geopoliitilised vapustused, mis mastaabilt ei jäänud alla Teise maailmasõja tulemustele. Erinevalt eelmisest suurest sõjast, kus olid võitjad ja kaotajad koos tagajärgedega, jäid nüüd paljud põhimõttelised rahvusvahelise elu küsimused lahtiseks. Näiteks, kas riikidel on privileeg omada „sõpru“ ehk neid, kellega jagatakse ühiseid väärtusi ja ühiskonna toimimise põhimõtteid ning moodustatakse liitunud. Ja ümberpöõdult, kas kehtib riikide õigus valida „vaenlasi“, keda kardetakse ja seetõttu ka usaldatakse oluliselt vähem kui „sõpru“.⁶

Läänemaailm ei vaadanud pärast külma sõja lõppu muutunud maailma peale kaine pilguga, vaid sattus kummalisse „ajaloo lõpu eufooriasse“.⁷ Selle järgi oli vaidlus inimkonna igavesse õndsusse viivate teede üle lõppenud ja viimasedki „uskmatud Toomad“ pidid aru saama, et liberaalne demokraatia on ainuvõimalik valik kõigile maadele ja rahvastele maailmas. Selline idealistlik ja avatud südamest tulnud ettekujutus tekitas vastaspooles, kes interpreteeris toimuvat pigem „geopoliitilise katastroofina“, üksnes hirmu läänemaailma kasvavate imperialistlike ambitsioonide ees. NATO laienemine, mida soovisid kannatamatult endised Nõukogude Liidu ohvid, oli aga võrdne „surmaähvardusega“.

Lääs uneles järgneva ligi kolme aastakümne kestel muudkui edasi. Justkui hetkega olid maailmast kadunud kurjus ja pahad inimesed, ei olnud enam verejanulisi diktaatoreid ega võimule tulnud maniakke, isegi lollpead istusid, pea norus, nurgas ja häbenesid oma varasemaid eksimusi. See kõik oli liiga ilus, et tõsi olla, kuid läänemaailm ei tahtnud toimuvat märgata. Täna mõjub selline visioon naeruväärselt, lihtsustavalt, uinutavalt ning sellesse „vagasse soovi, uskumisse“ olid külvatud seemnetena inimkonda ees ootavad kataklüsmid ja katsumused. Ning esimene samm nende realiseerimise äraahoidmiseks oleks pidanud olema Venemaa nägemine just sellisena, nagu ta tegelikult on, ehk kennanlikult.

Kreml vaade maailmale läbi riikliku propagandamasina silmade

Venemaa elab nagu omaaegne NSV Liit „piiramisrõngas“: teda ümbritsevad vaenlased, kellega pikemat aega ei saa rahumeelselt koos eksisteerida. Vaenlastest esimene on läänemaailm, kes ohustab tänast Venemaad ideoloogiliselt (liberaalse maailmavaate ja kombelõtvusega ehk „nõrga jõuga – *soft power*“⁸), majanduslikult (ebavõrdsete reeglite ja majandussanktsioonidega ehk „majandusliku jõuga“), tehnoloogiliselt (teaduslik-tehnilise ja tehnoloogilise arengu kiirusega ehk „tehnoloogilise jõuga“) ja sõjaliselt (võidurelvastumise ja NATO laiennemise ja „sõjalise jõuga“). Läänemaailma eesmärgiks olevat Venemaa kui tsivilisatsiooni likvideerimine, millega Venemaa juhtkond ei saa mingil juhul nõustuda.

Nõukogude Liidu lagunemise järgne maailmakord on Venemaa suhtes äärmiselt ebaõiglane. Täna on Moskva taganenud Helsingi 1975. aasta julgeolekukonverentsi lõppaktis fikseeritud põhimõtetest, kus leiti *modus operandi* Lääne ja Ida suhete normaliseerimiseks, mida hiljem hakati nimetama pingelõdvenduse (*détente*) poliitikaks. Sisuliselt on riigi juhtkond läinud tagasi Teise maailmasõja eelsete hinnangute juurde, millega iseloomustati Versailles' rahu järgset olukorda, soovides taastada Venemaa piirides, nagu see oli enne Esimest maailmasõda. Juba 1999. aasta augustis, kohe pärast Putini saamist peaministriks ütles hilisem Vene asepeaminister Igor Setš'in oma kuulsa toosti: „Elagu Venemaa 1913. aasta piirides!“⁹ Teatavasti kuulusid enne Esimest maailmasõda Vene impeeriumi koosseisu lisaks Balti riikidele ka osa Poolast ja Soome.

Kreml eesotsas Putiniga käitub viisil, nagu oleks Venemaa tänaseks omandanud sõjalise,

⁶ C. Schmitt. The Concept of the Political, trans. G. Schwab. Chicago: United States: University of Chicago Press, 1996, lk. 36, 48, 65.

⁷ F. Fukuyama. The End of the History and the Last Man. Penguin Books, 1992.

⁸ Vt. J. S. Nye Jr. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004.

⁹ M. Mihkelson. Venemaa valguses ja varjus. Varrak, 2010, lk. 185.

majandusliku ja poliitilise jõu, mis võimaldab oma nõudmisi valjuhäälselt esitada ning nõuda nendega arvestamist. Nagu sõnas Putin 2007. aastal Müncheni julgeolekupoliitika konverentsil, „on unipolaarse maailma ajad, kus USA mängib mandaadita maailmapoliitseiniku rolli, lõplikult möödus. Maailm ei või olla ühe võimu keskne, see ei meeldiks kellelegi.“¹⁰ Venemaast on saanud Kremli hinnangul kolme aastakümne möödudes 20. sajandi suurimast geopoliitilisest katastroofist – Nõukogude Liidu lagunemisest – uue multipolaarse maailma üks jõukeskusi, kellel on inimkonnale palju pakkuda.

„Langenud Nõukogude Liidu tasemelt Venemaa Föderatsiooni tasemele, lakkas Venemaa edasi lagunemast, hakkas taastuma ja sai tagasi oma loomuliku ja ainuvõimaliku staatuse suure, kasvava ja maid koguva rahvaste ühendusena [– – –] Vene riigi tänapäevane mudel saab alguse usaldusest ja püsib usaldusel. Selles on tema peamine ja põline erinevus Lääne mudelist, mis kultiveerib usaldamatust ja kriitikat. Ja selles on Venemaa jõud [– – –] Meie uuel riigil saab uuel sajandil olema pikk ja kuulsusrikas ajalugu. Ta ei hävi. Ta hakkab toimima omamoodi, saama ja säilitama auhinnalisi kohti geopoliitilise võistluse kõrgliigas. Sellega tuleb varem või hiljem leppida kõigil neil, kes nõuavad, et Venemaa oma „käitumist muudaks.“¹¹

Moskva võimud usuvad, et vananenud kommunismi ja liberaaldemokraatia läbikukkumise tagajärjel kujunes maailmas välja ideoloogiline vaakum, mille täitmise pärast toimub praegu äge olemusvõitlus. Maailm naaseb tagasi minevikku – Kremli seisukohalt tagasi „normaalsusesse“ – suurriikide huvi(sfääri)de põhise poliitika juurde. Niinimetatud pehme jõud tõrjutakse tagaplaanile, määravaks saab taas kord sõjaline võimekus ning selle kasutamise julgus. Selline olukord annab eelise autoritaarsetele riikidele, kus juhtkond ei pea vastutama vaba meedia ees või arvestama ausate valimiste tulemustega.

Läänemaailm on haaratud sisemistest konfliktidest, mis on imperialistlikule, hingeliselt tühjale tarbimisühiskonnale olemuslikud. Suurimad neist on täna Suurbritannia ja Euroopa Liidu juhtriikide, samuti USA ja Euroopa Liidu riikide vahel. Euroopa Liidu püüd olla ühteaegu impeerium ja sõltumatute riikide liit toob endaga paratamatult kaasa pideva konfliktiolukorra rikaste ja vaeste, suurte ja väikeste, uute ja vanade liikmesriikide vahel. Konfliktid läänemaailma riikide vahel pakuvad suuri võimalusi uue maailmakorra edendamiseks, eriti kui Venemaa jääb sõjaliselt võimsaks, ideoloogiliselt monoliitseks ja oma praegusele hiilgavale juhtkonnale (*sic!*) ustavaks.

Kõiges selles näeb Venemaa võimalust enda huvide üha paremaks edendamiseks. Kui kaugele Venemaa elulised huvid Kremli praeguse juhtkonna arvates ulatuda võivad, saab üksnes aimata, tuginedes muu hulgas president Putini avalikele väljaütlemistele. Kes tahab, võib neid võtta süütute kalambuuriidena, kuid kõrvutades neid sellesama isiku hiljem korda saadetud tegudega, tuleks neid võtta selge hoiatusena. Näiteks Putini kuulus toost Jevgeni Primakovi 80 aasta juubelil kõlas järgmiselt: „Kõik, mida me peame omaks, jääb meie omaks.“¹² Nagu ka Putini kuulsaks saanud vastus lapse esitatud küsimusele „Kus lõppevad Venemaa piirid?“, „Venemaa piirid ei lõpe kusagil.“¹³

Euraasia Liit

Venemaa riiklikuks ideoloogiaks on eurasianism, mis räägib Venemaast kui erilisest Lissabonist Vladivostokini ulatuvast, Euroopat ja Aasiat üheks Euraasia Liiduks siduvast keskusest. Pole mõtet arutleda selle üle, kas Venemaa kuulub Euroopasse või Aasiasse, sest ta kuulub

¹⁰ A speech delivered at the MSC 2007 by the President Vladimir Putin. – https://is.muni.cz/th/xlghl/DP_Filinger_Speeches.pdf

¹¹ V. Surkov. Dolgoe gosudarstvo Putina. – Nezavisimaja Gazeta, 11.02.2019.

¹² J. Tamme. Putini toost. – Postimees, 28.11.2013. – <https://arvamus.postimees.ee/2612594/jurgen-tamme-putini-toost>

¹³ Vt. <https://www.youtube.com/watch?v=Q7PRO0FzFqA> või <https://www.bbc.com/russian/news-38093222>

lahutamatult mõlemasse ja kujundab paratamatult mõlema näo. Venemaad on kohatu võrrelda valedesse uppuvate Lääne tsivilisatsiooni alla kuuluvate naabritega, sest juba ajalooliselt saab rääkida Venemaast kui euroasjaatlikust „tsivilisatsioonide tsivilisatsioonist“. Venemaal on täita maailma arengus unikaalne missioon: pakkuda alternatiivi viimased 500 aastat (räägitakse ka 300 aastast) kestnud läänemaailma ülemaailmsele domineerimisele. Venelastele on omane sisemine passionaarsus, püüd laieneda, tugevneda, mis on selle tsivilisatsiooni geneetilisse koodi sisse kirjutatud. See on otsekui loodusseadus, „füüsika, millega kõik teised riigid on sunnitud arvestama“.¹⁴

Euraasia Liidu tuumiku moodustavat endises Nõukogude Liidus elavad slaavlased, kes on Kremli hinnangul tegelikult kõik pisikeste eripäradega venelased, s. t. sisuliselt üks rahvus: suurvenelased, valgevenelased ja väikevenelased. Nende kõigi nn. slaavi vendade saatuseks saab olla Venemaale kas täielikult „oma“ (loe: alla neelatud) või verivaenlane – kolmandat võimalust pole. Alates Leninist oli Nõukogude Liidus juurutatud vale arusaama kolmest erinevast slaavi rahvast – venelastest, ukrainlastest ja valgevenelastest – üheainsa vene rahva asemel, mis oli saatuslik eksimus. Liitriigi lagunedes tekkis kolm slaavi päritolu elanikkonnaga uut riiki – Venemaa, Ukraina ja Valgevene –, mis on kõik soovimatud „nõukogude ajastu produktid“. Venemaa huvi on teha nende riikluse tugevnemise ärahoidmiseks kõik mis võimalik.

Sellist riiki nagu iseseisev Ukraina ei tohiks üldse olemas olla, aga selle juhtkonna Lääne-suunalised ambitsioonid teevad Ukrainast reeturriigi. 2014. aastal toimus Ukrainas nn. vääriskuse revolutsioon, mille tulemusel põgenes riigist venemeelne president Janukovõtš. Ukraina avalikult esitatud soov saada Euroopa Liidu ja NATO täieõiguslikuks liikmeks on ennekuulmatu solvang Moskva aadressil. Putini käsitluse järgi tuleb Ukraina kui reeturriik „denatsifitseerida“ ja „demilitariseerida“ ehk vahendeid valimata hävitada. Kremli jaoks on Ukraina 1991. aasta Belovežje lepingu sohilaps ja tuleb likvideerida. Kremli juhtkonnas võib täheldada Ukraina praeguse valitsuse suhtes, mida juhib president Volodõmõr Zelenskõi, pimedat, irratsionaalset viha ja vihkamist. Selle vihkamise iva on hirm selle mõju eest, mida võib edukas Läände integreeritud Ukraina omada Venemaa elanikkonna silmis. Putini juhitud Kreml kardab paaniliselt Ukrainas kui rahvusriigis aset leidvat tõelise ukraina rahvuse sündi.

Ilma Ukrainata ei saa rääkida Venemaast kui tõelisest impeeriumist, sest selle slaavi südamik oleks poolik, mistõttu on Ukrainas elavaid inimesi läbi ajaloo ikka ja jälle tabanud Venemaa suunalt lähtunud laastavad kallaletungid ja hävitussõjad. Ukrainlaste väiksemadki katsed Venemaa võimu alt vabaneda on ilma halastuseta maha surutud. *Golodomor* kui punavõimude mahitatud (organiseeritud) näljahäda oli ideoloogiliselt suunatud „natsionalistliku“ Ukraina ja ukrainlaste vastu. Esimene laine oli aastail 1921–1923, teine laine 1932–1933, kolmas laine 1946–1947. Neis hukkus erinevatel andmetel kuni 8 miljonit inimest. 2006. aastal tunnistas Ukraina Ülemraada *golodomor*’i Nõukogude Liidu valitsuse toimepandud genotsiidiks Ukraina rahva vastu.

Reeturriigiks muutub Kremli silmis ka Valgevene, kui selle juhid julgevad valida Venemaast lahkneva arengutee. Venemaa pidev surve Valgevenele on olnud suunatud sellele, et see riik Venemaa küljest eemale ei libiseks. Praegu valitsevad diktaator Lukašenka režiimi ja Venemaa vahel vastastikused sõltuvussuhted. Ühelt poolt variseks praegune võim Minskis ilma Venemaa toetuseta kiiresti kokku, teiselt poolt ei ole aga Kremli varuplaani diktaatori asendamiseks. Pealegi saaks viimaste valimiste tulemusel automaatselt Valgevene presidendiks opositsiooni esindanud Svjatlana Tsihhanovskaja.

Valgevene jõustruktuurid alates armeest ja lõpetades julgeolekuorganitega on muudetud sisuliselt Venemaa jõustruktuuride haruorganisatsioonideks. Venemaa survestab Valgevene

¹⁴ Vladislav Surkov special´no dlja „Aktual´nyx kommentarijev“, 20.11.2021. Kuda deljsja kaos? Raspakovka stabil´nosti. – https://actualcomment.ru/kuda-delsya-khaos-raspakovka-stabilnosti-2111201336.html?fbclid=IwAR3VBXiA-1_co9ehtQT1cgXlQS11nM_H9QgZkBH8eGjclVxKZybhOBtuGQY

juhtkonda riikliku meedia kaudu. 2018. aastal avaldati Venemaal mitu kriitilist artiklit president Lukašenka kohta, nt. süüdistati teda ukrainameelses välispoliitikas ja levitati infot tema töövoimetuse kohta teda väidetavalt tabanud insuldi tõttu. 2020. aastal toimunud ulatuslikud rahutused Valgevenes andsid selle kohta väga selgelt märku ja muutsid Lukašenka retoorikat oluliselt venemeelsuse suunas. Venemaa viis 2022. aasta alguses Valgevene territooriumile umbes 20 000-mehelise väekontingendi. Naaberriigi territooriumile vägede viimise n.-ö. kattevarjuks korraldati kahe riigi ühisõppus „Sojuznaja rešimost 2022“. On näha, et tegemist ei ole enam kas või nominaalselt iseseisva riigiga, vaid see on osa Vene sõja- ja poliitilisest masinast.

Venemaa lähinaabrid ja geopoliitika

Teise endise Nõukogude Liidu järglaste grupi moodustavad nn. ebakindlad, lõhestunud riigid: Moldova, Armeenia, Gruusia (Georgia) ja Aserbaidžaan, kelle poliitiline orientatsioon ei ole selge. Ajalugu (pikaajaline kuulumine Vene impeeriumi koosseisu) ja religioossed traditsioonid (õigeusk, v. a. Aserbaidžaanis) tõmbavad neid Venemaa rüppe, pragmatism kallutab aga otsima võimalusi Lääne-suunaliseks integratsiooniks (sh. Euroopa Liidu idapartnerlusprogrammides osalemine). Seetõttu kõigub nende riikide orientatsioon muude arengusuundade ja Venemaa vahel ning igast suunast püütakse võtta parimat.

Niisugust korraga mitme orientatsiooni vahel kõikumist kasutab Venemaa osavalt ära. Pealegi kuuluvad Venemaa juhtkonna sügava veendumuse kohaselt kõik need riigid nii ajalooliselt kui ka sisuliselt „Vene maailma“ koosseisu ning neil ei ole õigust täielikule suveräänsusele. Läbi nimetatud riikide kulgeb ühendustee teiste nn. slaavi vendade (bulgaarlased, serblased, montenegrolased) ja nn. õigeusu vendade juurde (kreeklased, küprosekreeklased) Balkani regioonis.

Kesk-Aasia uued riigid (nn. -stanid – Türgmenistan, Tadžikistan, Kõrgõzstan, Usbekistan, Kasahstan) liiguvad aga islami kui ideoloogia ja sinna juurde lahutamatult kuuluva juhikultuse (isikukultuse) tuules. Venemaa traditsioonilise arusaama järgi on nende riikide puhul jätkuvalt tegemist hõimuühiskondadega (nn. lippudega hõimud), kes püüavad ennast esitada tsentraliseeritud rahvusriikidena. NSV Liidu lagunemine andis nende kiiremale arengulootusele valusa löögi. Viimase kolmekümne aasta jooksul toimub neis kõigis Moskva hinnangul katastroofiline degradeerumine, seal on lahkunud eliit, langenud on elanikkonna üldine haridustase. Mida nõrgem on seal riiklus, seda lihtsam on Venemaal nende saatusega manipuleerida. Nõukogude Liidu pärand selles piirkonnas avaldub muu hulgas laialt levinud vene keele oskuses, eriti elanikkonna haritumas osas. Täna „austab“ Venemaa teatraalsel viisil kõigis neis „-stanides“ toimuvaid autoritaarsuse suunas liikuvaid võimul olevaid klanne, samal ajal õhutades klannidevahelist võitlust kogu riigis võimu võtmise nimel ja ootab kannatlikult oma aega.

Venemaa kui tulevase Euraasia Liidu tõmbekeskuse geopoliitiline huvi Kesk-Aasia vastu on äärmiselt suur, sest venelased on ikka mänginud mõttega liikuda Vene impeeriumi omaaegsetest piiridest märksa kaugemale lõuna poole. Sealtkaudu viib otsetee Venemaalt „soojade meredeni“ India ookeani rannikul. Piirkond on rikas energiakandjate (nt. nafta, gaas) ja väärtuslike maavarade poolest. Geopoliitika apologetide hinnangul on seal puhkemas „uus suur mäng“, mis sarnaneb 19. sajandi „suure mänguga“ Vene ja Briti impeeriumi vahel, sest taas on nii Kesk-Aasia kui ka Kaukaasia piirkond jäänud keset geopoliitilist võitlust.¹⁵

Suhtumises Hiina mõjukuse kasvu oma naabruses ja kogu maailmas on Venemaa juhtkond ülipüüdliselt neutraalne või isegi pugejalikult sõbralik. Sellesse suhtekompleksi kuulub äärmine vaoshoitus venelaste diskrimineerimise suhtes kõigis neis riikides pärast Nõukogude Liidu lagunemist ja islami mõju kasvu, mis on teravas kontrastis Moskva hääleka ja paha-

¹⁵ Vt. R. Müllerson. Uue maailmakorra koidik. Geopoliitika ja ideoloogiate kokkupõrge. Tänapäev, 2013, lk. 177.

tahtliku tähelepanuga venelaste olukorra suhtes nt. Balti riikides. Kasahstanis moodustavad venelased ligikaudu 25% elanikkonnast, teistes Kesk-Aasia riikides on venelaste osakaal oluliselt väiksem paljuski seetõttu, et pärast iseseisvumist hakkasid venelased endistest liiduvabariikidest massiliselt lahkuma. Viimane verine sisekonflikt puhkes 2022. aasta jaanuari alguses Kasahstanis, kuhu viidi kiiresti sisse „rahuvalvejõud“, mille koosseisu enamik oli pärit Venemaalt.

Kremli silmis ülejooksikud on Nõukogude Liidu koosseisu kuulunud väikeriigid Eesti, Läti ja Leedu, mis pärast Nõukogude Liidu lagunemist „haakisid“ (*bandwagoning*) ennast USA ja teiste juhtivate läänemaailma riikide sappa ja parasiteerivad nüüd sealt saadavate almuste arvelt. Need riigid loobusid kiiresti oma iseseisvusest ja andsid kogu otsustuspädevuse ära Brüsselisse (Euroopa Liitu ja NATO-sse). Balti riigid on Venemaa hinnangul ohtlikumad kui paadunud imperialistlikud riigid, sest viimased vähemalt marsivad oma tõelise lipu all. Need väikeriigid lubavad oma territooriume kasutada Venemaa-vastaste rünnakute platsdarmina ja ahvatlevad läänemaailmaga ühinema ebakindlaid Venemaa lähivälismaa riike. Kremli arvates on Balti riikidega praegu raske midagi kardinaalset ette võtta nende kuulumise tõttu NATO-sse, kuigi varjatud mõjutustegevus ja ka otsene surve on sellel suunal olnud juba paarkümmend aastat vägagi ilmne.

Balti riigid on see osa NATO-st ja Euroopa Liidust, mida Venemaal on potentsiaalses kriisisituatsioonis kõige lihtsam ja loogilisem rünnata, et sõjaliste jõudude tasakaalu Lääne-merel endale soodsamas suunas kallutada. Need on piltlikult öeldes Kremli õonestustegevuse operatsioonide rinderiigid, seepärast puudutavad Venemaa eriteenistuste tööülesanded eelkõige just neid endiseid liiduvabariike. Balti riikide ühine piir Venemaaga ja Kaliningradi eksklaaviga, samuti arvukas venekeelne elanikkond nendes riikides teeb neist otsesed haavatavad sihtmärgid Venemaa aktiivmeetmete kampaaniates. Rootsi ja Soome liitumine NATO-ga nõrgendab edaspidi olulisel määral Venemaa võimekust Balti riikide elukorraldusse sekkumisel.

Eeltoodud skemaatilisest ülevaatest Venemaa suhetest lähiriikide ja naabritega saab teha kaugeleulatuvat järeltõlgendust Venemaa viljeldavate suhete üldise laadi kohta: Venemaal ei ole lähedasi sõpru teiste riikide ja rahvaste hulgas, küll on aga palju neid, kellega mingil ajaloooperioodil on olnud tõsised tülid ja lahkkelid. „Venemaal on kogu maailmas ainult kaks ustavat liitlast: need on meie armee ja sõjalaevastik. Kõik ülejäänud tõstavad ise esimesel võimalusel relva meie vastu,“ olevat oma ministritele korranud keiser Aleksander III 19. sajandi lõpul. Kuuldavasti on see loosung siiani Venemaa Föderatsiooni kindralstaabi seinal.¹⁶ Kui lähtuda 19. sajandi reaalpoliitika põhimõtetest, mille järgi riikidel puuduvad sõbrad ja on üksnes huvid, olekski see asjade loomulik seis. Paraku on 21. sajandi maailm hoopis midagi muud ja praeguste Kremli valitsejate lootused, et maailm võiks oma arengus minna tagasi 19. sajandisse, pole määratud täituma.

Soovi korral võib muidugi pidada Venemaa sõpradeks erinevat laadi sõltlasi, sümptatiseerijaid (*Russlandversteher*) ka mõne riigi juhtpoliitikute hulgas, keda võivad siduda Venemaaga või sealt tulevate rahavoogudega mingid varjatud huvid. Propagandistlikul tasandil on aga Moskva alati olnud „kõigi maade ja rahvaste sõber“, kogu maailma „alandatute ja rõhutute kaitsja ning vabastaja“. Venemaa on alati valmis leidma kõigiga mingi ühisosa keele, kultuuri, religiooni, ajaloo, päritolu, saatuse puhul ehk sisuliselt igast ühiskonnaelul valdkonnast, kui see vaid aitab kaasa tema imperiaalsete ambitsioonide edendamisele. Enamasti tähendab sedasorti „ligidale trügimine“ ühtedele riikidele-rahvastele nagu ka kaugemate partnerite „armastama sundimine“ tõsist ohusignaali, mis võib olla märk hoopis kurjade kavatsuste kasvu kohta.

Proovime nüüd Venemaa uurimisega edasi minnes prognoosida, milline saab olema Venemaa edaspidine poliitika teiste riikidega läbikäimisel, seda eriti läänemaailmaga. Neist eeldustest tulenevad Venemaa poliitika seisukohalt järgmised järeldused:

¹⁶ M. Mihkelson. *Op. cit.*, lk 186.

(A) Püütakse teha kõik Venemaa kui rahvusvahelise kogukonna mõjuteguri suhtelise tugevuse edendamiseks. Suur eesmärk on muuta Venemaa geopoliitiline staatus selliseks, et ilma Venemaata ei saaks maailmas lahendada ühtki tõsist probleemi. Teiselt poolt ei tohi mööda lasta ühtegi võimalust vähendada läänemaailma riikide jõudu ja mõju nii kollektiivselt kui ka individuaalselt. Ameerika Ühendriikides puhkenud vastasseis vabariiklaste ja demokraatide vahel annab lootust selle riigi jätkuva nõrgenemise suhtes, mis välistaks edaspidi Ameerika olemise Lääne tsivilisatsiooni kokkuliitev jõud ja liider. Läänemaailma pingeid ja konfliktikursi nii islamimaailma kui ka Hiinaga tuleb igati soodustada, ehkki Venemaa ei tohi unustada nendelt suundadelt tulevaid potentsiaalseid ohtusid enda jaoks.

(B) Venemaa ning Venemaa välismaiste „sõprade“ pingutused tuleb suunata läänemaailma riikide erimeelsuste ja konfliktide süvendamisele ja ärakasutamisele. Kui need lõpuks arenevad „imperialistlikuks“ sõjaks, tuleb see sõda muuta laiaulatuslikeks rahutusteks erinevates läänemaailma riikides. Eelkõige tuleb õhutada Ameerika-vastaseid meeleolusid Euroopas, millel on pikaajaline traditsioon. Brittide lahkumine Euroopa Liidust (Brexit) oli põhimõtteliselt muutus Venemaale soodsas suunas, kuigi tuleb karta Ühendkuningriigi ja Ameerika Ühendriikide liitlussuhete süvenemist. Sakslaste ja prantslaste omavahelisi ajaloo kestel toimunud arveteklaarimisi ei tohi lasta vajuda unustuse hõlma, vaid õhutada tuleb mõlema riigi erihuvisid ja ambitsioone.

(C) Välismaa „demokraatlik-progressiivseid“ elemente nagu ka igasuguseid äärmuslikke protestiliikumisi (nt. rahuliikujad, lamemaalased, riigipiiride eitajad, ekstreemsed loomaõiguslased ja keskkonnaaktivistid, koroonaeitajad ja vaksineerimise vastased) tuleb maksimaalselt ära kasutada surve avaldamiseks, et mõjutada lääneriikide valitsusi tegutsema Venemaa huvidega kokkusobivalt.

(D) Venemaa eesmärk on aastasadu kestnud pingutuste ja ohverdustega loodud mõjusfääri ehk huvisfääri hoidmine ja laiendamine. Venemaa huvide intensiivsus on üldjuhul pöörvõrdeline kaugusega Venemaa piiridest, kuid ära tuleb kasutada igasugust võimalust uute tugipunktide tekitamiseks kogu maailmas. Venemaa eriteenistused peavad suutma ära hoida satelliit- (vasall)riikides puhkevaid nn. värvilisi revolutsioone ja koos sellega aset leidvaid orientatsiooni pööreid kui Kremli kõige hirksamat õudusunenägu.

(E) Väsimatult ja kõigi vahenditega (ka sõjaliste) tuleb võidelda kõigi tegelike ja potentsiaalsete reeturriikide Venemaa mõjusfäärist väljalibisemise vastu. Venemaa lähivälismaa ebakindlate riikide juhte tuleb survestada (nt. sõjaväebaaside abil) valima ainuõiget Venemaaga lähedast kurssi. Ülejooksikute arengule tuleb teha igakülgeid takistusi (nt. majanduselu pärssimist, vaidlustades riigipiiride kulgemist, seades kahtluse alla nende tekkimise legitiimsust, kahjustades nende rahvusvahelist prestiiži), et nende käekäigust ei kujuneks teistele järeletegemist ahvatlevat edulugu.

Lääne ärkamine

24. veebruaril 2022 ründas Venemaa sõjavägi suveräänset naaberriiki Ukrainat ja alustas laiaulatuslikku sõjategevust selle riigi likvideerimiseks. Ehkki taas kord alatult ja häbitult väites, et tegemist pole sõjaga, vaid sõjalise erioperatsiooniga, mille eesmärgiks on kaitsta Ukrainas elavaid venelasi, tõugata võimult bandeeralaste valitsus ning Ukraina denatsifitseerida ja demilitariseerida. Nii tuli kollektiivsel Läänel kurvvalt nentida, et on asju, mis kunagi ei muutu ning Venemaa läbikäimine oma naabritega toimub ikka ja jälle äratuntavate kaanonite järgi. Venemaa tegi jälle midagi sellist, mida keegi nagu ei osanud oodata, kuid tagantjärele tarkusena on jõutud arusaamani, et toimunud oleks võinud juba ammu ette näha.

Tegelikult pidi Venemaa oma imperiaalse ja militaarriikliku karkassi tõttu alustama varem või hiljem järjekordset sõda. Nii et küsimus ei olnud kunagi: kas Kreml alustab sõda, vaid millal

ja kus ta alustab? Võib öelda, et Venemaa alustas ettevalmistusi järgmisteks sõdadeks kohe pärast Nõukogude Liidu lagunemist. Kurjuse impeerium ei kadunud olematusse, vaid muutis vaid mõneks ajaks oma nägu.¹⁷ Pärast Putini võimuletulekut toimus see protsess avalikult ja suure propagandakisa saatel. See on karm reaalsus, millega läänemaailm päriselt kokku puutus.

Putini juhtimisel astus Venemaa nüüd uude diskursusesse riikide ja rahvaste rahvusvahelises läbikäimises – anomaalsesse. „Ano(r)maalne diskursus kujuneb välja siis, kui olemasolevasse diskursusesse lülitub keegi, kes konventsioone ei tunne või need kõrvale heidab [– –] Normaalse diskursuse saaduseks on niisugune väide, mille kehtivuses võivad kokkuleppele jõuda kõik osalised, kes teiste osaliste silmis „ratsionaalsetena“ arvesse tulevad. Ano(r)maalse diskursuse saaduseks võib olla mis tahes, alates nonsensist ja lõpetades intellektuaalse revolutsiooniga [– –]“¹⁸

Putin sai hakkama sellega, millega Stalin ei saanud, kuigi väitis, et tahab seda: ta muutis globaalsel tasandil toimivaid reegleid. Stalin oli Putini kõrval lihtsalt üks alternatiivse tee pakkuja inimkonna üldmise õnneni jõudmisel. Putinit oportunistina ei huvita inimkond ja seetõttu on tema pakutu anomaalsuse astmelt hoopis suurem kui Stalini oma. Globaalsete reeglite põhimõtteline rikkuja vajab globaalset korralekutsumist, sest maailm ei saa pikalt viibida korrastamatus olekus. Selles seisneb läänemaailma vastutus täna kogu maailma ees.

2021. aasta lõpul esitas Moskva ultimaatumi NATO-le ehk sisuliselt läänemaailmale, kui nõuti NATO tagasitõmbumist 1997. aasta piirideni, mitte „vennasrahvale“ ukrainlastele. Sõjaline kallaletung pandi toime just Ukraina vastu, mis riigina ei ole ei NATO ega Euroopa Liidu liige. „Erioperatsiooni, kus hoolikalt välditakse süütuid tsiviilohvreid, alustati selleks, et Ukrainas sõda ära hoida,“ on üks kõige absurdsematest Venemaa juhtide (nt. Lavrovi esitatuna) tänastest väidetest, mis kuulub kogu valede kompleksi juurde.

Venemaa ja Ukraina sõda oli pihta hakanud juba 2014. Selles kaheksa aastat kestnud väljakuulutamata sõjas oli enne 2022. aastat hukkunud üle 14 000 Ukraina sõjaväelase, kuid Lääs ei soovinud seda jubedat fakti kuidagi tunnustada. Püüti teha nägu, et probleemi saab lahendada mingite Venemaa surve all kokku pandud Normandia formaadi raames loodud Minski kokkulepete abil.¹⁹ Need kokkulepped olid juba aastaid sisuliselt surnud, sest nendega tahtis Venemaa istutada Ukrainasse bandiitlikud moodustised nagu vähihaiguse siirded. Need moodustised oleksid pidanud hävitama Ukraina inimeste lootused oma riiki edukana üles ehitada ja aja jooksul ühineda läänemaailma majandus- ja kaitsestruktuuridega. Kohtudes Prantsuse presidendiga, lubas Putin endale Ukraina ja Minski lepingute vahetunde kirjeldades mitmetähenduslikku seksistliku sisuga platnoilikku väljendit: „Kas meeldib või ei meeldi, kanata ära, mu kaunitar. Tuleb täita, teisiti ei saa!“²⁰

Kuna Ukraina julgeolekuteenistused tegid alates 1990. aastate algusest jätkuvalt ja kontrollimatult koostööd Vene eriteenistustega, oli viimastel võimalik piiramatult infiltreeruda Ukraina võimuvetikaali ja sealt kaastöötajaid värvata. See kehtis ka Ukraina relvajõudude kohta, kellel tegelikult puudus iseseisev otsustamisvõimekus Venemaa suunal, mis tegi sõjaväe

¹⁷ Vt. president Ronald Reagani kõne „evil empire“, 8.03.1983. – <https://voicesofdemocracy.umd.edu/reagan-evil-empire-speech-text/>

¹⁸ R. Rorty. *Philosophy and the Mirror of Nature*. Princeton: Princeton University Press, 1979, lk. 320.

¹⁹ Minski protokoll (The Minsk Protocol) on kokkulepe, millega püüti 2015. aastal lõpetada sõda Ukrainas Donbassis. Sellele kirjutasiid alla Ukraina Trilateraalne Kontaktgrupp, kuhu kuulusid Ukraina (endine president Kutšma), Venemaa Föderatsioon (Venemaa Föderatsiooni suursaadik Ukrainas) ja OSCE (eriesindaja Hedi Tagliavini, *sic!*), mida vahendasid Prantsusmaa ja Saksamaa tollased liidrid (Hollande ja Merkel nn. Normandia formaat). Hiljem kirjutasiid kokkuleppele alla ka ilma ühegi rõhuta staatusele nn. Donetsk ja Luganski Rahvavabariikide juhid. Steinmeieri valem nägi ette Donbassi separatistide käes olevale alale eristaatuse andmist veel enne Ukraina võimu alla naasmist juhul, kuid nad kohustuvad Ukraina põhiseaduse alusel läbi viima vabad ja ausad valimised.

²⁰ <https://www.delfi.ee/artikkel/95851961/kreml-putini-mitte-vaga-meeldiva-seksuaalse-alltekstiga-avalus-on-parit-vene-folkloorist>

tegutsemisvõimetuks. 2014. aastal toimunud Krimmi okupeerimine ilma sõjalise vastasseisuta šokeeris läänemaailma. Selline „surnuks kaisutamise“ saatust ohustab kõiki Venemaa naaberriike, kui nende „sõprus“ agressiivse naabrina peaks liiga lähedaseks muutuma.

Praktiline kogemus andis ukrainlastele ideaalist kardinaalselt erineva pildi vene vennasrahva tegutsemisest sõjalise konflikti tingimustes. Alates 2014. aastast toimunud relvastatud võitlus suure naabrina oma riigi terviklikkuse säilimise ja iseseisvuse eest on teinud selle maa, s.t. Ukraina jõustruktuuridest ajapikku iseseisva riigi ametkonnad. Koos riigiga saavad võitluses selle eest üha küpsemaks ukrainlased rahvusena. Aga oht pole kadunud, näiteks USA võimude väitel on Venemaa värvanud nii hetkel ametis olevaid kui ka endisi Ukraina valitsusametnikke, et nad võtaksid Kiievis üle valitsuse ja teeksid sissetungi puhul koostööd Venemaa okupatsioonijõududega.

Läänemaailma kõige suurem viga Venemaaga suhtlemisel pärast Nõukogude Liidu lagunemist on olnud reaktiivsus, s. t. kogu aeg on tegeldud probleemide lahendamisega, mida Lääne ette on veeretanud Venemaa. Venemaa on juba toime pannud militaarseid rünnakuid NATO riikide territooriumidel (nt. London – poloonium, Salisbury – mürgid, Tšehhi – laske-moonalao õhkimine), kuid NATO jõulisi vastuseid pole neile sammudele antud.

NATO kaitsestrateegia, mis algselt oli suunatud „suure sõja“ vältimisele, muutus ühel hetkel doktriiniks, mis vastustab igasuguse sõjalise kokkupõrke agressoriga, kellel on tuumavõimekus. Proaktiivsuse puudumise tõttu haaras ikka ja jälle initsiatiivi Venemaa, seda nii aktiivsete ettevõtmiste, sigatsemiste kui ka vaenu külvamisena. Läänemaailma liidrid on endalt liiga sageli küsinud enda süü kohta ja leidnud selle üles ning seejärel endale püüdliselt tuhka pähe raputanud. Tegelikult on Lääs Venemaaga läbikäimisel teinud üheainsa vea, kuid see eest suure (*error fundamentalis*) – ta pole võtnud Venemaad sellisena, nagu see tegelikult on.

See viga pole juhtunud kogemata, sest Venemaa on riigina kogu aeg just sellega tegele-nudki, et läänemaailma juhte ja inimesi kahjustada, petta, eksiteele viia. Kreml on teinud seda kõiki tema käsutuses olnud vahendeid kasutades, on need siis avalikud või varjatud, majanduslikud või sõjalised, materiaalsed või psühholoogilised ressursid. Tegelikult on olnud periood pärast Nõukogude Liidu lagunemist lihtsalt üks järjekordne etapp Venemaa pika-ajalises ja põhimõttelises vastuseisus läänemaailmaga. Ka sõda Ukrainas on suunatud lääne-maailma, selle elukorralduse ja reeglistiku vastu, mis on lubanud kogu maailmal pärast Teise maailmasõja lõppu elada „pika rahu“ tingimustes.

Tagasivaateliselt näeme täna selgelt, et mida kauem see rahuperiood kestis, seda rohkem tekitas see neis lahendamatu tunnetuslikku vastuolu ehk „kognitiivset dissonantsi“. Tunnetuslik vastuolu seisnes individuaalse ja kollektiivse identiteedi lepitamatuses, kus venelased indiviidi tasandil kiitsid heaks läänemaailma hüved ja kaldusid neid nautima eelkõige tarbi-mises, mida läänemaised heaoluühiskonnad inimestele lahkelt võimaldavad. Stalin ja teised Nõukogude Liidu juhid ei teinud seda kunagi, sest „Lääne ees lõmitamist“ ei sallitud.

Paraku vastandub sellele kollektiivne identiteet, „kollektiivne mina“, mis paneb ilma vähi-magi kriitikata võtma puhta tõena seda, mida räägitakse Kremlis suunalt, ükskõik kes seal parajasti võimul on. Sest võim tuleb Jumalast ja Jumalaga ei vaielda. Seesama kollektiivne lojaalsus ei lase hukka mõista „omade“ toime pandud väärtegusid ja isegi kuritegusid ning sunnib leidma neile ka irratsionaalseid seletusi ja põhjendusi.

Kokkuvõte

Nõukogude Liit oli kõige tugevam ja objektiivses tähenduses kõige ohtlikum vastane lääne-maailmale 1950. aastate lõpul, 1960. aastate alguses. Jutt käis siis eelkõige bolševike impeeriumi sõjalisest potentsiaalist ehk tuumavõimekusest. Aatomipomm, vesinikupomm, esimene tehiskaaslane, kosmose vallutamise edusammud toimusid võistluses Ameerika Ühendriiki-

dega ja nende valdkondade tasemed olid tolaeages Nõukogude Liidu suhteliselt sarnased. Ja need olid asjad, mida Kennan oma telegrammis ei osanud ega saanudki osata ette näha. Kui aga ühendada eelnimetatud militaarvõimekused Kennani kirjeldatud ja analüüsitud motiivatsioonilise komponendiga, saame kokku hirmuäratava pildi.

Meid huvitab hetkel eelkõige praegune olukord ja selle objektiivne ohupotentsiaal Lääne jaoks. Ehkki Venemaa ametlik propaganda püüab sõpru ja vaenlasi veenda, nagu paikneks maailma keskpunkt paratamatult Euroopast (läänemaailmast) ümber Aiasse ja seal toimub nüüdisaegne „suur mäng“, siis objektiivselt võttes pole Venemaal sellest „suurest mängust“ ka juhul, kui see seal päriselt toimubki, saada suurt midagi head. Venemaal puudub sellel suunal tegelikult ja efektiivselt tegevuseks vajalik tehnoloogilis-majanduslik potentsiaal. Seal hakkavad Venemaa jaoks toimuma geopoliitilised kaitselahingud, et taganemine tõeliselt suurte Aasia tegijate eest ei paistaks välja paanilise põgenemisena.

Seejärel toimub praegu Venemaa tegelik, tõeline „suur mäng“ just Lääne suunal, Euroopas, sest see on ainuke piirkond, kus Venemaal on võimalik midagi (tagasi) võita, mida võib justkui rünnata ilma ennast ohtu panemata. Hoolimata sellest, et läänemaailm koos oma patsifismi ja sisekaemusele keskendumisega ei ole juba pikki aastakümneid kujutanud Venemaale mingit ohtu, on Moskvas Läänest loodud pilt kui millestki eriliselt ohtlikust ja agressiivsest piirkonnast.

Kreml'i udutamine kogu maailma keskpunkti üleminekust Aiasse on üks järjekordne infooperatsioon, erimeede uinutamaks läänemaailma tervikuna ja võimalike rünnaku ohvrite valvsust just Euroopas ja mitte kusagil mujal. Jutt Aasia-suunalisest pöördest peab seda asjaolu läänemaailma eest varjama ja eriti meelepärane oleks Venemaa juhtidele see, kui seda desinformatsiooni hakataks tõsiselt võtma teisel pool Atlandi ookeani. Paraku võib halbade asjade kokkujuhutumise korral, siis kui Euroopa ja Ameerika taastavad oma tugeva liitluse, Venemaa ka siin ehk läänesuunal kaotada oma viimasedki kunagise „suuruse kübemed“ ja olla edaspidi vaid „tühine, oma tähtsuse minetanud sekeldaja nii Euroopas kui ka Aias“.

Isegi Vene-Hiina suhete kontekstis, mida tänane Kreml püüab maalida kui lähedasi ja sooje liitlassuhteid, peaaegu et tõsist majanduslik-sõjalist liitu, mis on suunatud Lääne vastu, on asjad muutumas. Venemaa ja Hiina omavahelised suhted on piltlikult öeldes samasugused nagu Valgevene ja Venemaa omavahelised suhted: Xi suhtub Putinisse, nagu Putin suhtub Lukašenkasse. Klientelistlikult positsioonilt vaadatuna on Venemaa vasall ja Hiina süserään, kes lubab olla Hiina huvide vankumatu esindaja Lääne suunal. Veelgi enam, Putini Venemaa lubab tuua pärast Lissabonist Vladivostokini ulatava Euraasia impeeriumi valmistegemist selle otsekui hinnalise kingituse kandikul Suur-Hiinale. Ning et sellest kõigest saaks kokku üks Suur Euraasia Impeerium, kus on Venemaal selle juhtide arvates rohkem võita kui praegusest maailmakorraldusest.

Läänemaailmal puudub juba pikka aega ühtne seisukoht, mida tuleks Venemaa ohtlike ambitsioonide taltsutamiseks ette võtta, sest Lääne suurim väljakutse läbikäimisel selle maaga on eelkõige mentaalset laadi. Alustuseks peaksime aktsepteerima arusaama, et venelastel on omad väärtused ja uskumused, mis ei lange kokku läänemaailma inimeste omadega. Venemaa muutmine millekski muuks ei saa mingil juhul olla läänemaailma eesmärk, mis pealegi pole ka teostamiseks jõukohane. Põhja-Atlandi bloki liitlaste kaitsmine ja julgeoleku kindlustamine eeskätt Euroopas on aga kindlasti meie ühine eluline huvi sõltumata sellest, mida arvab asjast Venemaa või mis juhtub Venemaa endaga.²¹ Nagu on tähtis ka läänemaailmal enda väärtustele ja põhimõtetele kui juurtele ja tiibadele kindlaks jäämine. Nii võib ka Venemaa ja läänemaailma vahelisi praeguseid erakordselt pingelisi suhteid vaadata kui väljakutset, millega hakkamasaamine teeb meid ehk kollektiivset Läänt tugevamaks.

²¹ J. Sherr. Kollektiivne Putin ja kollektiivne Lääs. – ERR, 10.01.2022. – <https://www.err.ee/1608460931/james-sherr-kollektiivne-putin-ja-kollektiivne-laas>